

תלמוד בבלי מסכת סוטה פרק ה - כשם שהמים [דף כז עמוד ב]

/מתני'/. כשם שהמים בודקין אותה כך המים בודקין אותו, שנאמר: ובאו ובאו. כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל, שנאמר: נטמאה ונטמאה, דברי ר' עקיבא. א"ר יהושע: כך היה דורש זכריה בן הקצב. רבי אומר: שני פעמים האמורים בפרשה נטמאה ונטמאה, אחד לבעל ואחד לבועל. בו ביום דרש ר' עקיבא: וכלי חרש אשר יפול מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא, אינו אומר טמא אלא יטמא - לטמא אחרים, למד על ככר שני שמטמא את השלישי. א"ר יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית אומר: עתיד דור אחר לטהר ככר שלישי, שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא, והלא ר' עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא, שנאמר: כל אשר בתוכו יטמא. בו ביום דרש ר' עקיבא: ומדותם מחוץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה וגו', ומקרא אחר אמר: מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב, אי אפשר לומר אלף אמה שכבר נאמר אלפים אמה, ואי אפשר לומר אלפים אמה שכבר נאמר אלף אמה, הא כיצד? אלף אמה מגרש, ואלפים אמה תחום השבת; ר' אליעזר בנו של ר' יוסי הגלילי אומר: אלף אמה מגרש, ואלפים אמה שדות וכרמים. בו ביום דרש רבי עקיבא: אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר - שאין ת"ל לאמר, ומה ת"ל לאמר? מלמד, שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה על כל דבר ודבר כקוראין את הלל (אשירה לה' כי גאה גאה), לכך נאמר לאמר; רבי נחמיה אומר: כקורין את שמע ולא כקורין את הלל. בו ביום דרש ר' יהושע בן הורקנוס: לא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה, שנא': הן יקטלני לו אייחל, ועדיין הדבר שקול, לו אני מצפה או איני מצפה? ת"ל: עד אגוע לא אסיר תומתי ממני, מלמד שמאהבה עשה. אמר רבי יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימך: שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שנאמר: איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע, והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה.

גמ'. אותו. למאן? אילימא לבעל, בעל מאי עביד? וכי תימא, [דף כח עמוד א] דאי אית ביה עון בדקי ליה מיא, כי אית ביה עון בדידיה מי

בדקי לה מיא לדידה? והא תניא: ונקה האיש מעון והאשה ההיא תשא את עונה, בזמן שהאיש מנוקה מעון - המים בודקין את אשתו, אין האיש מנוקה מעון - אין המים בודקין את אשתו! ואלא לבועל, ליתני כדקתני סיפא: כשם שאסורה לבעל, כך אסורה לבועל! לעולם לבועל, ורישא איידי דתנא אותה תני אותו, סיפא איידי דתנא בעל תנא בועל.

שנאמר: ובאו ובאו. איבעיא להו: באו ובאו קאמר, או ובאו ובאו קאמר? ת"ש: כשם שאסורה לבעל כך אסורה לבועל, שנאמר: נטמאה ונטמאה. ועדיין תיבעי: נטמאה נטמאה קאמר, או נטמאה ונטמאה קאמר? ת"ש: מדקתני סיפא, רבי אומר: שני פעמים האמורין בפרשה ונטמאה ונטמאה - אחד לבעל ואחד לבועל; מכלל דרבי עקיבא ווי קדריש. הלכך לרבי עקיבא שיתא קראי כתיבי: חד לצואה דידה וחד לצואה דידה, חד לעשייה דידה וחד לעשייה דידה, וחד לידיעה דידה, וחד לידיעה דידה; ורבי תלתא קראי כתיבי: חד לצואה, וחד לעשייה, וחד לידיעה. ורבי, כשם שהמים בודקין אותה כך בודקין אותו מנא ליה? נפקא ליה מדתני: לצבות בטן ולנפיל ירך - בטנו ויריכו של בועל; אתה אומר: בטנו ויריכו של בועל, או אינו אלא בטנה ויריכה של נבעלת? כשהוא אומר: וצבתה בטנה ונפלה יריכה, הרי בטנה ויריכה של נבעלת אמור, ומה אני מקיים לצבות בטן ולנפיל ירך? בטנו ויריכו של בועל. ואידך? ההוא, דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירך, שלא להוציא לעז על המים המרים. ואידך? א"כ, לכתוב קרא בטנה ויריכה, מאי בטן וירך? ש"מ לבועל. ואימא: כולי להכי הוא דאתא! אם כן, לכתוב בטנו ויריכו, מאי בטן וירך? ש"מ תרתי.

א"ר יהושע: כך היה דורש זכריה כו'. ת"ר: שלש פעמים האמורין בפרשה אם נטמאה נטמאה ונטמאה למה? אחד לבעל, ואחד לבועל, ואחד לתרומה, דברי רבי עקיבא; אמר רבי ישמעאל, קל וחומר: ומה גרושה שמתרת לתרומה - אסורה לכהונה, זו שאסורה בתרומה - אינו דין שאסורה לכהונה, מה ת"ל והיא נטמאה והיא לא נטמאה? אם נטמאה למה שותה? אם לא נטמאה למה משקה? מגיד לך הכתוב, שהספק אסורה; מכאן אתה דן לשרץ: ומה סוטה שלא עשה בה שוגג כמזיד ואונס כרצון - עשה בה ספק כודאי, שרץ שעשה בו שוגג כמזיד

ואונס כרצון - אינו דין שיעשה בו ספק [דף כח עמוד ב] כודאי, וממקום שבאת: מה סוטה רשות היחיד, אף שרץ רשות היחיד, ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישאל, אף שרץ דבר שיש בו דעת לישאל; ומכאן אמרו: דבר שיש בו דעת לישאל, ברשות היחיד - ספיקו טמא, ברה"ר - ספיקו טהור, ושאין בו דעת לישאל, בין ברה"י בין ברה"ר - ספיקו טהור. ורבי ישמעאל, א"ר עקיבא תרומה, ומהדר ליה איהו כהונה! ותו, לרבי עקיבא כהונה מנא ליה? וכי תימא, כהונה לא צריכא קרא, [דף כט עמוד א] שהרי עשה בה ספק זונה כזונה, תרומה נמי לא תיבעי קרא, שהרי עשה בה ספק זונה כזונה! אלא, לר' עקיבא ארבעה קראי כתיבי: חד לבעל וחד לבועל, וחד לכהונה וחד לתרומה; ורבי ישמעאל תלתא קראי כתיבי: חד לבעל, וחד לבועל, וחד לתרומה, וכהונה אתיא בקל וחומר. ורבי ישמעאל, ממאי דאיצטריך קרא לתרומה, וכהונה אתיא בקל וחומר? דילמא כי אצטריך לכהונה, ותרומה שריא! אמר לך: מסתברא דומיא דבעל ובועל, מה בעל ובועל מחיים, אף תרומה נמי מחיים, לאפוקי כהונה דלאחר מיתה. ור"ע? דומיא דבעל ובועל לית ליה; ואי נמי אית ליה, מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא. אמר רב גידל אמר רב: דבר שיש בו דעת לישאל ואין בו דעת לישאל - מהאי קרא נפקא: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, ודאי טמא הוא דלא יאכל, הא ספק טמא וספק טהור - יאכל; אימא סיפא: והבשר כל טהור יאכל בשר, ודאי טהור הוא דיאכל בשר, הא ספק טמא וספק טהור - לא יאכל! אלא לאו שמע מינה: כאן שיש בו דעת לישאל, כאן שאין בו דעת לישאל. ואיצטריך דרב גידל אמר רב ואיצטריך למיגמר מסוטה; דאי מדרב, הוה אמינא בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, איצטריך למיגמר מסוטה; ואי מסוטה, הוה אמינא עד דאיכא דעת נוגע ומגיע, צריכא.

בו ביום דרש רבי עקיבא: וכל כלי חרש כו'. ומאחר דאין לו למה טמא? אמר רב יהודה אמר רב: מן התורה אין לו, מדין קל וחומר יש לו: ומה טבול יום שמותר בחולין - פוסל בתרומה, ככר שני שפסול בחולין - אינו דין שיעשה שלישי בתרומה. איכא למיפרך: מה לטבול יום שכן אב הטומאה! תיתי [דף כט עמוד ב] מטבול יום דשרץ. מה לטבול יום דשרץ שכן במינו אב הטומאה! כלי חרש יוכיח. מה לכלי חרש שכן

מטמא מאוירו! טבול יום יוכיח. וחוזר הדין, לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה, הצד השווה שבהן - שמותרין בחולין ופוסלין בתרומה, כל שכן ככר שני שפוסל בחולין דפוסל בתרומה. ודור אחר פריך: מה להצד השווה שבהן שכן יש בהן צד חמור. ורבן יוחנן בן זכאי? צד חמור לא פריך. תניא, אמר רבי יוסי: מנין לרביעי בקודש שפסול? ודין הוא: מה מחוסר כיפורים שמותר בתרומה - פסול בקודש, שלישי שפסול בתרומה - אינו דין הוא שיעשה רביעי בקודש; ולמדנו שלישי לקודש מן התורה, ורביעי מקל וחומר. שלישי לקודש מן התורה מנלן? דכתיב: והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל, מי לא עסקינן דנגע בשני? ואמר רחמנא: לא יאכל. רביעי מקל וחומר, כדאמרן. אמר ר' יוחנן: טעם בריבי איני יודע מה הוא, שהרי תשובתו בצדו: אוכל הבא מחמת טבול יום יוכיח, שפסול בתרומה ואינו עושה רביעי בקודש! דתניא, אבא שאול אומר: טבול יום תחילה לקודש, לטמא שנים ולפסול אחד; ר' מאיר אומר: מטמא אחד ופוסל אחד; וחכמים אומרים: כשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקי תרומה, כך פוסל אוכלי קודש ומשקי קודש. מתקיף לה רב פפא: ממאי דר' יוסי כרבנן סבירא ליה? דילמא כאבא שאול ס"ל, דאמר: לטמא שנים ולפסול אחד! אי סלקא דעתך כאבא שאול ס"ל, לייתיה לרביעי בקודש מאוכל שבא מחמת טבול יום: ומה אוכל הבא מחמת טבול יום, דטבול יום גופיה מותר בחולין - אמרת עושה רביעי בקודש, אוכל [דף ל עמוד א] שלישי הבא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין - אינו דין שעושה רביעי בקודש. וכי תימא, משום דאיכא למיפרך: מה לטבול יום שכן אב הטומאה! הא אייתינה ממחוסר כיפורים ולא פרכיה. אמר רב אסי אמר רב, ואמרי לה אמר רבה בן אסי אמר רב: ר"מ ור' יוסי ור' יהושע ור' אלעזר ור' אליעזר, כולהו סבירא להו דאין שני עושה שלישי בחולין. ר"מ, דתנן: כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים - מטמא את הקודש ופוסל את התרומה, ומותר בחולין ובמעשר, דברי ר"מ; וחכמים אוסרין במעשר. ר' יוסי, הא דאמרן, דאם איתיה, לייתיה לרביעי בתרומה וחמישי בקודש. רבי יהושע, דתנן, ר"א אומר: האוכל אוכל ראשון - ראשון, שני - שני, שלישי - שלישי; רבי יהושע אומר: האוכל אוכל ראשון ואוכל שני - שני, שלישי - שני בקודש ואין שני בתרומה, בחולין שנעשו על טהרת תרומה; על טהרת התרומה אין, על טהרת הקודש לא, אלמא קסבר: אין שני עושה שלישי בחולין. ר"א, דתניא, ר' אלעזר אומר: שלשתן שוין, הראשון שבקודש ושבחולין

ושבתרומה - מטמא שנים ופוסל אחד בקודש, מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה, ופוסל אחד בחולין. ר' אליעזר, דתנן, ר"א אומר: חלה ניטלת מן הטהורה על הטמאה, כיצד? שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה, נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה, ונותן פחות מכביצה באמצע כדי ליטול מן המוקף, [דף ל עמוד ב] וחכמים אוסרין, ותניא: כביצה; סברו אידי ואידי בעיסה ראשונה, וחולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו, מאי לאו בהא קמיפלגי, דמר סבר: אין שני עושה שלישי בחולין, ומר סבר: שני עושה שלישי בחולין. אמר רב מרי בריה דרב כהנא: דכולי עלמא אין שני עושה שלישי בחולין, והכא בחולין הטבולין לחלה קמיפלגי, מר סבר: כחלה דמו, ומר סבר: לא כחלה דמו. ואיבעית אימא: דכולי עלמא - חולין הטבולין לחלה לא כחלה דמו, ואין שני עושה שלישי בחולין, והכא במותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל קמיפלגי, מ"ס: מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל, ומר סבר: אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל.

בו ביום דרש רבי עקיבא וכו'. במאי קא מיפלגי? מר סבר: תחומין דאורייתא, ומר סבר: דרבנן.

ת"ר, בו ביום דרש רבי עקיבא: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? כגדול המקרא את הלל והן עונין אחריו ראשי פרקים, משה אמר אשירה לה' והן אומרים אשירה לה', משה אמר כי גאה גאה והן אומרים אשירה לה'; רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כקטן המקרא את הלל והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר, משה אמר אשירה לה' והן אומרים אשירה לה', משה אמר כי גאה גאה והן אומרים כי גאה גאה; רבי נחמיה אומר: כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת, שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו. במאי קמיפלגי? רבי עקיבא סבר: לאמר - אמילתא קמייתא, ורבי אליעזר בנו של ר"י הגלילי סבר: לאמר - אכל מילתא ומילתא, ור' נחמיה סבר: ויאמרו - דאמור כולהו בהדי הדדי, לאמר - דפתח משה ברישא. תנו רבנן, דרש רבי יוסי הגלילי: בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה, וכיצד אמרו שירה? עולל מוטל על ברכי אמו ותינוק יונק משדי אמו, כיון שראו את השכינה, עולל הגביה צוארו

ותינוק שמט דד מפיו, ואמרו זה אלי ואנוהו, שנאמר: מפי עוללים ויונקים יסדת עוז. היה רבי מאיר אומר: מנין שאפי' עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה? שנאמר: [דף לא עמוד א] במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל. (והא לא חזו! אמר רבי תנחום: כרס נעשה להן כאספקלריא המאירה וראו).

בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס, שלא עבד איוב כו'. וליחזי האי לא, אי בלמ"ד אל"ף כתיב - לא הוא, אי בלמ"ד וי"ו כתיב - לו הוא! וכל היכא דכתיב בלמ"ד אל"ף - לא הוא? אלא מעתה, בכל צרתם לא צר, דכתיב בלמ"ד אל"ף, הכי נמי דלא הוא? וכ"ת ה"נ, והכתיב: ומלאך פניו הושיעם! אלא (לאו) משמע הכי ומשמע הכי. תניא, רבי מאיר אומר: נאמר ירא אלהים באיוב ונאמר ירא אלהים באברהם, מה ירא אלהים האמור באברהם - מאהבה, אף ירא אלהים האמור באיוב - מאהבה. ואברהם גופיה מנלן? דכתיב: זרע אברהם אוהבי. מאי איכא בין עושה מאהבה לעושה מיראה? איכא הא דתניא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שזה תלוי לאלף דור, וזה תלוי לאלפים דור, הכא כתיב: לאלפים לאהבי ולשומרי מצותי, והתם כתיב: ולשומרי מצותיו לאלף דור. התם נמי כתיב: לאוהביו ולשומרי מצותיו לאלף דור! האי לדסמיק ליה, והאי לדסמיק ליה. הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דרבא, חד אמר ליה: אקריון בחלמאי מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, וחד אמר ליה: אקריון בחלמאי וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו... ויעלצו בך אוהבי שמך, אמר להו: תרויכו רבנן צדיקי גמורי אתון, מר מאהבה, ומר מיראה. הדרן עלך כשם שהמים.